

Zaak C-617/20

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

20 november 2020

Verwijzende rechter:

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

11 november 2020

Verzoekster:

E.G.

Appellanten:

T.N.

N.N.

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen

[OMISSIS]

Beslissing

In de zaak betreffende de nalatenschap van W. N., overleden op 21 mei 2018 te Bremen (Duitsland),

erflater

Betrokken partijen:

1. E. G., [OMISSIS] Bremen,
2. T. N., [OMISSIS] Den Haag [Nederland],
3. N. N., [OMISSIS] Den Haag [Nederland],

verzoekster

appellanten

[OMISSIS]

heeft de 5e civiele kamer van het Hanseatische Oberlandesgericht in Bremen (hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Bremen, Duitsland) [OMISSIS]

op 11 november 2020 de volgende beslissing gegeven: **[Or. 2]**

- I. De behandeling van de zaak wordt geschorst om het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) te verzoeken om een prejudiciële beslissing betreffende de uitlegging van de artikelen 13 en 28 van verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring (hierna: „Europese erfrechtverordening”).
- II. De verwijzende rechter verzoekt het Hof overeenkomstig artikel 267, tweede alinea, VWEU om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen betreffende de uitlegging van de artikelen 13 en 28 van de Europese erfrechtverordening:
 1. Vervangt de verklaring van verwerping die een erfgenaam bij het gerecht van een lidstaat dat bevoegd is voor zijn gewone verblijfplaats, aflegt overeenkomstig de aldaar geldende vormvereisten, de verklaring van verwerping die moet worden afgelegd bij het gerecht van een andere lidstaat dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging bij versterf, in die mate dat zij rechtsgeldig wordt geacht vanaf het tijdstip waarop zij werd afgelegd (substitutie)?
 2. Indien de eerste prejudiciële vraag ontkennend wordt beantwoord:

Moet degene die een naar de vorm geldige verklaring van verwerping van nalatenschap heeft afgelegd bij het gerecht van zijn gewone verblijfplaats, om rechtsgeldig te verwerpen, ook het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging bij versterf, ervan in kennis te stellen dat hij deze verklaring heeft afgelegd?
 3. Indien de eerste prejudiciële vraag ontkennend wordt beantwoord en de tweede prejudiciële vraag bevestigend wordt beantwoord:
 - a. Moet het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging bij versterf, worden aangezocht in de in zijn rechtsgebied toepasselijke taal om te kunnen spreken van een rechtsgeldige verklaring van verwerping, in het bijzonder om de

in zijn rechtsgebied gestelde termijnen voor het afleggen van deze verklaring in acht te nemen?

- b. Moeten de van een vertaling vergezelde originele akten in verband met de verwerping, die zijn opgesteld door het gerecht van **[Or. 3]** de gewone verblijfplaats van degene die de verklaring van verwerping heeft afgelegd, worden overgelegd aan het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging bij versterf, om te kunnen spreken van een rechtsgeldige verklaring van verwerping, in het bijzonder om de in het rechtsgebied van het laatstgenoemde gerecht gestelde termijnen voor het afleggen van deze verklaring in acht te nemen?

III. Motivering:

1.

De op 4 januari 1945 geboren erflater, die Nederlands staatsburger was, is op 21 mei 2018 te Bremen overleden. Verzoekster is de weduwe van de erflater, en de betrokken partijen onder 2) en 3) zijn nakomelingen van de eerder overleden broer van de erflater.

Bij notariële akte van 21 januari 2019 verzocht verzoekster om afgifte van een gezamenlijke erfrechtverklaring, waaruit bleek dat zij en appellanten krachtens erfopvolging bij versterf respectievelijk $\frac{3}{4}$ en elk $\frac{1}{8}$ van de nalatenschap van de erflater erfden. Aangezien verzoekster moeilijkheden ondervond om de voor de beoordeling van de erfopvolging bij versterf vereiste akten over te leggen, heeft het Amtsgericht – Nachlassgericht – Bremen (voor erfopvolgingszaken bevoegde rechter in eerste aanleg Bremen, Duitsland) zich bij schrijven van 19 juni 2019 voor het eerst tot de appellanten gewend en hen ervan op de hoogte gesteld dat een verzoek om afgifte van een erfrechtverklaring was ingediend. Het gerecht verzocht daarbij om bepaalde nader beschreven akten te doen toekomen. Vervolgens ontving het gerecht op 14 augustus 2019 een e-mail van een zekere heer K., die beweerde dat hij van appellanten de opdracht had gekregen om informatie over het bestaan van de nalatenschap in te winnen. Het Nachlassgericht verklaarde dienaangaande dat het geen gevolg kon geven aan de e-mail en raadde hem aan juridisch advies in te winnen. In eerste instantie zijn andere verklaringen van de appellanten uitgebleven. Nadat verzoekster de benodigde akten uiteindelijk had overgelegd, heeft het Nachlassgericht bij schrijven van 22 november 2019 appellanten gehoord over het hun toegestuurd verzoek om afgifte van een erfrechtverklaring. Appellanten hadden reeds op 13 september 2019 bij de rechtbank Den Haag (Nederland) een verklaring van verwerping van de nalatenschap van de erflater afgelegd, die op 30 september 2019 in het boedelregister van deze rechtbank was ingeschreven. Bij een – in het Nederlands opgesteld – schrijven van 13 december 2019 hebben appellanten bij het Nachlassgericht kopieën ingediend van de akten die de rechtbank Den Haag

dienaangaande had opgesteld. Bij schrijven van 3 januari 2020 heeft het Nachlassgericht appellanten meegedeeld dat begeleidende brieven en akten, die niet vergezeld gaan van een vertaling in het Duits, niet in behandeling konden worden genomen. Daarop heeft **[Or. 4]** appellant onder 3) bij een (in het Duits opgesteld) schrijven van 15 januari 2020 meegedeeld dat de nalatenschap was verworpen en dat de verklaring niet hoefde te worden vertaald daar zij overeenkomstig het Europees recht in het Nederlands bij een gerecht was geregistreerd. In zijn antwoord daarop verwees het Nachlassgericht naar de ontbrekende vertaling van de akten en de voor verwerping gestelde termijnen.

Bij beslissing van 27 februari 2020 stelde het Nachlassgericht overeenkomstig § 352e, lid 1, FamFG [Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Duitse wet betreffende de procedure in familierechtelijke zaken en op het gebied van oneigenlijke rechtspraak); hierna: „FamFG”] de voor afgifte van de erfrechtverklaring vereiste feiten vast. Bij schrijven van 19 maart 2020 (ingekomen op 27 maart 2020) hebben beide appellanten deze beslissing, waarvan zij op 6 maart 2020 in kennis waren gesteld, aangevochten en verzocht om de termijn voor het verstrekken van aanvullende informatie te verlengen. Vervolgens hebben appellanten op 30 juli 2020 kleurkopieën overgelegd van zowel de door de rechtbank Den Haag opgestelde akten als de vertaling daarvan. Nadat het Nachlassgericht er opnieuw op had gewezen dat de originele akten nog steeds ontbraken, zijn deze op 17 augustus 2020 bij dit gerecht ingekomen. Bij beslissing van 2 september 2020 heeft het Nachlassgericht het beroep niet afgedaan en de verwijzende rechter verzocht om daarover uitspraak te doen. Het Nachlassgericht zette in de motivering van zijn beslissing uiteen dat appellanten (mede-)erfgenamen van de erflater waren geworden daar zij de termijn voor verwerping van de nalatenschap niet in acht hadden genomen. Om te kunnen spreken van een rechtsgeldige verwerping, was noch de enkele verwijzing naar de bij het Nederlandse gerecht afgelegde verklaring van verwerping, noch de overlegging van kopieën toereikend, maar had het Nachlassgericht de originele akten moeten ontvangen, doch dat is pas geschied nadat de termijn van zes maanden voor verwerping was verstreken.

2.

Het door appellanten ingestelde rechtsmiddel is overeenkomstig § 58, lid 1, FamFG toegelaten en is overeenkomstig § 59, lid 1, § 61, lid 1, en § 63, lid 1, FamFG ontvankelijk. Bijgevolg moet de vraag of de verwerping tijdig heeft plaatsgevonden, ten gronde worden onderzocht.

1. Aangezien appellanten niet in Duitsland wonen en de erflater de Nederlandse nationaliteit had, zijn de bepalingen van verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging,

[Or. 5] alsmede betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring, van toepassing op de erfopvolging. Volgens deze verordening is het Nachlassgericht Bremen, als gerecht in het rechtsgebied waarvan de erflater op het tijdstip van zijn overlijden zijn gewone verblijfplaats had, bevoegd om uitspraak te doen over de erfopvolging (artikel 4 Europese erfrechtverordening). Voorts zijn de regelingen van het Duitse materiële recht in beginsel van toepassing op de erfopvolging, omdat ook in het kader daarvan de gewone verblijfplaats van de erflater op het tijdstip van zijn overlijden bepalend is (artikel 21, lid 1, Europese erfrechtverordening). Anders dan het Nachlassgericht meent, is de vraag betreffende de rechtsgeldigheid van de verwerping van de nalatenschap niet uitsluitend een zaak van § 1945 BGB (Bürgerliches Gesetzbuch; Duits burgerlijk wetboek). Integendeel, ten aanzien van de verwerping van een nalatenschap voorzien de artikelen 13 en 28 van de Europese erfrechtverordening in bijzondere regelingen met betrekking tot bevoegdheid en vorm:

Volgens artikel 13 van de Europese erfrechtverordening zijn, naast het gerecht dat volgens artikel 4 van deze verordening bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, ook de gerechten in de lidstaat van de gewone verblijfplaats van eenieder die een verklaring kan afleggen betreffende de verwerping van een nalatenschap, bevoegd om een dergelijke verklaring in ontvangst te nemen; er is sprake van een concurrerende bevoegdheid [OMISSIS] [zoals blijkt uit de nationale rechtsliteratuur]. De territoriale bevoegdheid van het gerecht van degene die de nalatenschap verwerpt, wordt bepaald door de in dat opzicht autonome bepalingen van het Nederlandse recht. Aangezien appellanten in Den Haag wonen, is de rechter in eerste aanleg Den Haag naar alle waarschijnlijkheid de territoriaal bevoegde rechter. Het is niet gebleken, noch aangetoond dat dit niet het geval zou zijn. Voorts is volgens artikel 28, onder b), het recht van de staat waar degene die de verklaring aflegt zijn gewone verblijfplaats heeft, van toepassing op de vorm van de verklaring van verwerping.

- b. Het is evenwel omstreden of de verwerping bij het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, rechtsgeldig is door het enkele feit dat een verklaring van verwerping is afgelegd bij het gerecht van de verblijfplaats van degene die verwerpt, de zogenoemde substitutie [zoals de meerderheid in de rechtsliteratuur en de rechtspraak stelt (OMISSIS)] [verwijzingen naar rechtsliteratuur en rechtspraak]. Volgens de tegenovergestelde mening dient de afgelegde verklaring van verwerping overeenkomstig de vormvereisten te worden doorgezonden aan het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging [OMISSIS] **[Or. 6]** [OMISSIS] of dient dit gerecht op zijn minst ervan op de hoogte te worden gesteld dat die verklaring is afgelegd [OMISSIS] [verwijzingen in de rechtsliteratuur].

Voor de tegenovergestelde opvatting kan steun worden gevonden in overweging 32 van de Europese erfrechtverordening, waarin onder meer staat dat wie wil gebruikmaken van de mogelijkheid verklaringen af te leggen in de lidstaat van de gewone verblijfplaats, binnen een termijn waarin het op de erfopvolging toepasselijke recht voorziet, het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging ervan in kennis moet stellen dat de verklaring is afgelegd. Daaruit zou kunnen worden afgeleid dat de Uniewetgever ervan uit is gegaan dat de verklaring van verwerping die wordt afgelegd bij het gerecht van de verblijfplaats van degene die deze verklaring heeft afgelegd, pas rechtsgevolgen kan hebben wanneer het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, daarvan kennis heeft gekregen. Daarvoor zou in het bijzonder kunnen pleiten dat artikel 13 van de Europese erfrechtverordening – anders dan bijvoorbeeld § 344, lid 7, FamFG – niet voorziet in een verplichting voor het gerecht van de verblijfplaats van degene die de verklaring aflegt, om het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging ervan op de hoogte te brengen dat een verklaring van verwerping is afgelegd.

- c. De uitkomst van de procedure, namelijk de beantwoording van de vraag of appellanten de nalatenschap tijdig hebben verworpen, hangt dus af van de uitlegging van de artikelen 14 en 28 van de Europese erfrechtverordening.

Aangezien het overeenkomstig artikel 21 van de Europese erfrechtverordening in casu toepasselijke Duitse materiële recht geen uitdrukkelijke aanvaarding van de nalatenschap vereist (§ 1942 BGB – beginsel van erfopvolging van rechtswege [OMISSIS] [vermelding van rechtsliteratuur]), zijn appellanten mede-erfgenamen geworden wanneer zij de nalatenschap niet binnen de gestelde termijn hebben verworpen (§ 1943 BGB). De termijn voor verwerping bedraagt in beginsel zes weken en begint te lopen vanaf het tijdstip van kennisneming door betrokkene van het openvallen van de nalatenschap en van de reden waarom hij tot de nalatenschap wordt geroepen (§ 1944, lid 1, BGB). Indien de erfgenaam – zoals in casu – in het buitenland verblijft, bedraagt de termijn voor verwerping zes maanden (§ 1944, lid 3, BGB). De erfgenaam is op de hoogte wanneer hij weet dat de nalatenschap is opengevallen overeenkomstig § 1942 BGB. Daartoe dient hij op betrouwbare wijze kennis te hebben gekregen van de in aanmerking komende omstandigheden op grond waarvan een handeling van hem kan worden verwacht. De termijn voor verwerping begint niet te lopen op het tijdstip waarop de erfgenaam kennis had moeten hebben van deze omstandigheden, zelfs niet wanneer hij zijn onwetendheid aan zichzelf te wijten heeft. Het openvallen van de nalatenschap is het bepalende feit waarvan de erfgenaam kennis moet hebben. Voorts zijn in geval van wettelijke [Or. 7] erfopvolging – zoals in casu – de aan de hoedanigheid van erfgenaam ten grondslag liggende familierelatie (ook geregistreerd partnerschap) en het niet-bestaan c.q. het wegvallen van eerdere erfgenamen van belang. De verwijzende rechter betwijfelt of louter het verzoek van het Nachlassgericht van 19 juni 2019

appellanten de nodige – betrouwbare – kennis heeft verschaft. Ten eerste ging het betrokken schrijven niet vergezeld van het verzoek om afgifte van een erfrechtverklaring, waaruit kon worden opgemaakt om welke reden (erfopvolging bij versterf) zij tot de nalatenschap waren geroepen. Ten tweede bleek uit het verzoek van het Nachlassgericht om overlegging van akten dat nog niet alle verrichtingen met betrekking tot de erfopvolging bij versterf waren voltooid. Voorts hoefden appellanten, die Nederlandse onderdanen zijn, niet op de hoogte te zijn van de Duitse regelingen inzake erfopvolging van rechtswege, te meer daar het om erfopvolging in de tweede graad (§ 1925 BGB) ging. Ook het Nachlassgericht zelf is bij de berekening van de termijn niet ervan uit gegaan dat appellanten via dat verzoek de volgens § 1944 BGB vereiste kennis hadden verkregen. De verwijzende rechter deelt de mening van het Nachlassgericht. Appellanten waren echter uiterlijk op 13 september 2019 op de hoogte, aangezien zij op die datum bij de rechtbank Den Haag de verklaring van verwerping hebben afgelegd, hetgeen erop wijst dat zij ervan uitgingen dat zij erfgenamen waren geworden.

- 1) Indien men de mening volgt die klaarblijkelijk door een meerderheid in de rechtsliteratuur wordt gedeeld, volgens welke er sprake is van substitutie van de verklaring van verwerping, was deze verklaring reeds rechtsgeldig toen zij op 13 september 2019 bij de rechter van eerste aanleg Den Haag werd afgelegd. In dat geval is de wettelijke termijn van § 1944, lid 3, BGB in acht genomen en zijn appellanten geen erfgenaam geworden.
- 2) Indien men daarentegen in het licht van overweging 32 niet ervan uit gaat dat sprake is van een volledige substitutie, dan zou de rechtsgeldigheid van de verwerping ook kunnen afhangen van het tijdstip waarop het Nachlassgericht Bremen (het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging) kennis heeft gekregen van de verwerping. Daarop rijst echter de vraag aan welke formele voorwaarden de verwerping moet voldoen om rechtsgeldig te zijn:
 - a) Indien men de enkele inkennisstelling van het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging – in voorkomend geval zelfs in de taal van degene die verwerpt – toereikend acht, dan was de verwerping op 13 december 2019 - en dus binnen de gestelde termijn – rechtsgeldig. Hetzelfde geldt indien men enkel verlangt dat de afgelegde verklaring vergezeld gaat van een kopie van de akten die door de rechter van de verblijfplaats **[Or. 8]** van degene die de nalatenschap verwerpt, zijn opgesteld naar aanleiding van het afleggen van die verklaring. In dat geval staat het aan het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, om zich tot het gerecht van de andere lidstaat te wenden om daarvan bevestiging te krijgen (§ 26 FamFG).

- b) Indien men in het licht van het recht dat van toepassing is op de plaats van het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging (artikel 21, lid 1, van de Europese erfrechtverordening) verlangt dat de informatie over de gedane verwerping in het Duits wordt verstrekt [§ 184 GVG (Gerichtsverfassungsgesetz; Duitse wet op de rechterlijke organisatie)], dan voldeed het schrijven van appellanten van 15 januari 2020 aan dit vereiste en was de termijn voor verwerping ook in dit geval in acht genomen. Ook in dat geval zou de rechter die bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, zelf de vereiste bevestiging (akten) van het gerecht van de lidstaat moeten verkrijgen.
- c) Indien men daarentegen – zoals het Nachlassgericht – van mening is dat er ondanks artikel 13 van de Europese erfrechtverordening slechts sprake kan zijn van een rechtsgeldige verwerping indien de originele exemplaren van de door het gerecht van de lidstaat opgestelde akten over de verwerping, vergezeld van een beëdigde vertaling in de taal van het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, aan laatstgenoemde rechter worden toegestuurd, dan is dat in casu pas geschied in augustus 2020 en werd de verklaring van verwerping niet binnen de daarvoor gestelde termijn afgelegd. Opgemerkt zij dat een dergelijke uitlegging echter amper zou bijdragen aan de met de regeling nagestreefde vereenvoudiging van het Europese rechtsverkeer, aangezien een verklaring van verwerping ook meteen bij het gerecht dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging, zou kunnen worden afgelegd.

[OMISSIS]

[ondertekeningen]

[OMISSIS]

[OMISSIS] [afschrift]